

Werken met ouders is

werken met jezelf

Samenwerken met ouders vraagt veel meer van professionals dan we denken. Er zijn altijd meer lagen in de dynamiek van het contact dan aan de oppervlakte zichtbaar is. Voor je het weet is er spanning in de relatie. Met als gevolg dat je niet naast, maar tegenover ouders staat. Dat kan in een split second gebeuren, zelfs al leek er daarvoor geen vuiltje aan de lucht.

José Koster

Zonder vertrouwen en een gevoel van verbinding heeft hulpverlening geen enkele zin. Niemand zal kwetsbare strubbelingen delen met iemand bij wie je je niet veilig voelt of die je zelfs als bedreigend ervaart. Om te kunnen werken in verbinding met ouders is kennis over ouderschap en inzicht in de ingewikkelde dynamieken die spelen in het contact, noodzakelijk.

Ouderschap omvat veel meer dan het opvoeden van kinderen. 'Opvoederschap' is een taak die ook door anderen kan worden uitgevoerd. Grootouders bijvoorbeeld, een oppas en niet te vergeten professionals zoals leerkrachten en docenten. Zij dragen allemaal een steentje bij aan de opvoeding. Ouderschap gaat echter veel verder dan dat. Het is tijdloos want het gaat altijd door. Ook als de kinderen op school zijn of op eigen benen staan. Onvoorwaardelijk: omdat niemand het over kan nemen.

Daar-en-toen op ouderlijke werkvloer

Ouderschap speelt zich af op identiteitsniveau. Het gaat over wie je bent.

Er bestaat geen diepere verbinding dan die tussen een ouder en een kind. De verantwoordelijkheid die een ouder ervaart is overweldigend en maakt dat je al snel het gevoel hebt tekort te schieten. Als ouder wil je niet falen, en al helemaal niet in de ogen van je kind. Dit maakt ouderschap tot een uiterst kwetsbare aangelegenheid.

In het opvoeden van kinderen kom je als ouder jezelf tegen. Kinderen doen een voortdurend beroep op je beschikbaarheid en dagen je uit steeds opnieuw boven jezelf uit te stijgen. Je wordt geconfronteerd met je onvermogen, frustratie en machteloosheid. Maar ook met je (onvervulde) wensen, dromen en verlangens.

En dan is er nòg een kind dat op de 'ouderlijke werkvloer' om aandacht kan schreeuwen: het kind in de ouder dat de ouder zelf ooit was. Voel je je kwetsbaar, onveilig of bedreigd, dan steekt dit innerlijke kind vaak, zonder dat je het weet, de kop op. We raken weg van het hier-en-nu en reageren en acteren

doorgaans onbewust vanuit daar-en-toen. Dat geldt voor iedereen, niet alleen voor ouders. Ook voor jou en mij, als mens én als professional, want die twee kun je niet zomaar van elkaar loskoppelen. We dragen allemaal talloze kind-ervaringen met ons mee die op de meest (on)handige momenten het hier-en-nu beïnvloeden. We hopen oude pijn niet opnieuw te hoeven voelen of onvervulde verlangens alsnog te bevredigen.

Wirwar aan emoties

Dit gegeven, dat we overdracht en tegenoverdracht noemen, is één van de factoren die het werken met ouders zo complex maakt. Bij overdracht neem je onbewust oude gevoelens uit je eigen levensgeschiedenis als vertrekpunt voor het contact. Daardoor kun je extra geraakt worden, overgevoelig of heftig reageren. Wanneer de reactie van de ander daarop vervolgens ook weer voortkomt uit een extra gevoeligheid vanuit zijn eigen levensgeschiedenis, noemen we dit tegenoverdracht.

Nora heeft het zwaar met haar drie jonge kinderen. Zeker haar jongste is een 'handenbindertje'. Haar man is veel aan het werk en familie is er niet in de omgeving. Als jong kind moest Nora veel zorg dragen voor haar jongere broertjes en zusjes omdat haar moeder ziek

was. Nora wordt razend wanneer de consultatiebureauverpleegkundige vertelt dat zij niet in aanmerking komt voor een extra dagdeel kinderopvang voor haar jongste omdat hun inkomen veel te hoog is. 'Het interesseert jou gewoon niets, ik wil de arts spreken!' Ze werd geraakt in haar oude gevoel er helemaal alleen voor te staan en gaf uiting aan haar onderdrukte woede. De verpleegkundige, een onzekere vrouw met veel behoefte aan bevestiging, had juist heel hard haar best gedaan om uit te zoeken of er misschien een uitzondering te maken was voor deze moeder. Deze opmerking raakt haar op een zere plek en doet haar onbewust herinneren aan de kleinerende opmerkingen die haar vader altijd maakte wanneer zij aangaf dat ze wilde studeren. Ze barst in huilen uit en zegt tegen Nora dat ze haar nooit meer op consult wil zien.

Dat is funest voor het contact. Ook al speelt dit bij jou van binnen, ouders voelen dit meteen aan en voor je het door hebt sta je niet naast, maar tegenover elkaar. Je bent verstrikt geraakt in een wirwar aan emoties waar je je vinger niet op kunt leggen. Het is razend ingewikkeld om je hier bewust van te zijn en je er vervolgens van vrij te spelen. Voor iedereen, ook voor de meest ervaren ouderbegeleider.

Reflectie

Het is belangrijk dat we dit fenomeen serieus nemen. Reflecteren op de vraag 'wat is van mij en wat is van de ouder?' is spannend en kwetsbaar. Voor ouders én voor professionals. Willen wij dat professionals werken in verbinding met ouders, dan moeten we investeren in ruimte voor reflectie en kennis over ouderschap. Training, intervisie en supervisie zijn hierbij geen luxe, want werken met ouders is werken met jezelf. ●

Machtsverschil

Overdrachtsprocessen kunnen heel hardnekkig zijn. Ze spelen extra sterk in het werken met ouders, omdat de ouder jou als professional als spannend zal ervaren. Er is sprake van een afhankelijkheidsrelatie met een machtsverschil. Soms valt dat bijna niet op, maar wanneer er spannende dingen besproken moeten worden zal de ouder dit zo ervaren. Relaties waarin machtsverschil speelt roepen automatisch overdracht op.

Razend ingewikkeld

Daar komt bij dat je altijd werkt rondom een kind. Daardoor worden we extra snel geraakt in onze eigen onbewuste kindherinneringen. Zeker wanneer een ouder gedrag vertoont of met een toon over een kind praat waarvan je haren overeind gaan staan. Je schiet dan snel in de overdracht. Jouw innerlijke kind komt in opstand. Je ervaart de ouder als dader waardoor je je niet meer kunt openen voor zijn of haar perspectief.

auteursinformatie

José Koster (www.josekoster.nl) is ouderschaps- en communicatiedeskundige. Zij traint professionals, is mastertrainer van het programma 'Het Begint Bij Mij' en heeft een praktijk voor ouderbegeleiding in Haarlem.

Dit artikel is geschreven in samenwerking met Stichting Babywerk: www.babywerk.nl, die zich ten doel stelt de emotionele gezondheid van baby's en ouders te bevorderen. Stichting Babywerk onderschrijft het belang van werken in verbinding met ouders.

